

Početnosť a rozšírenie kuvika obyčajného (*Athene noctua*) v Rimavskej kotline (južné Slovensko)

The abundance and distribution of Little Owl (Athene noctua) in Rimavská kotlina Basin (S Slovakia)

Monika GÁLFFYOVÁ

Gemersko-malohontské múzeum, Nám. M. Tompu 5, SK-979 01 Rimavská Sobota, Slovensko;
e-mail: monika.galffyova@gmail.com

Abstract. *The abundance and distribution of Little Owl was monitored in Rimavská kotlina Basin (central Slovakia) in the years 2015–2017 using visual observations, recording of spontaneous calls and playback of male territorial calls. Altogether 172 sites in 102 municipalities were mapped. There were 45 pairs detected, 16 pairs in the valleys of the rivers Rimava and Slaná, respectively, 8 in the valley of Blh, 2 pairs in the valley of Turiec and Valická valley, and 1 pair in the valley of Sokolí potok. 57.8% of the pairs were detected in farmyards and agricultural buildings and 42.2% were detected in residential buildings and churches. The total number of breeding pairs of Little Owls in the area was estimated at 45–65 pairs, with the density of 0.55–0.79 pairs/10 km² (1 pair/12.66–18.29 km²). The Little Owl had been monitored on a part of the area of the Rimavská kotlina Basin also in 2011. Then, the species was present at 19 sites of 49 checked. During this survey, there were 18 pairs detected at these sites. This suggests that the population of the species in the area was at the time of the study quite stable.*

Key words: *abundance, distribution, Athene noctua, Rimavská kotlina Basin, Slovakia*

Úvod

Kuvik obyčajný (*Athene noctua*) má turkestan-sko-mediteránny typ rozšírenia. Južnú hranicu rozšírenia predstavuje 20° s. š., severnú približne 55° s. š. (Pačenovský 2002). Areál rozšírenia druhu sa nachádza v Palearktickej oblasti, konkrétne v Európe, Ázii a v severnej časti Afriky (Holt et al. 2014). Napriek tomu, že populačný trend kuvika sa v súčasnosti považuje za stabilný (BirdLife International, 2019), vo viacerých krajinách Európy došlo v posledných desaťročiach k významnému poklesu početnosti (van Nieuwenhuysse et al. 2008). Najzávažnejšia situácia je napríklad v západnej Európe, kde je druh ohrozený vyhynutím (Nemecko, Holandsko, Belgicko, Veľká Británia) (Lorge

2006, van Nieuwenhuysse et al. 2008, Thorup et al. 2010), pričom v Lichtenštajnsku kuvik pravdepodobne už vyhynul (BirdLife International, 2018). K hlavným príčinám poklesu početnosti patrí zmena spôsobu využívania krajiny, napr. intenzifikácia poľnohospodárstva a aplikácia pesticídov, výrub stromov s vhodnými dutinami, či rekonštrukcia starých budov (Tucker & Heath 1994), ktoré spôsobujú následnú stratu vhodných hniezdisk a potravej ponuky (Holt et al. 2014). Nemenej závažnou hrozbou sú aj kolízie s automobilovou dopravou (Holt et al. 2014).

V strednej Európe došlo v posledných desaťročiach tiež k výraznému poklesu populácie v Poľsku, Českej republike a Rakúsku (Ille 1996, Ille & Grinschgl 2001, Šťastný et al.

2006, Sikora et al. 2007, Chrenková et al. 2017). V Poľsku sa na prelome 20. a 21. storočia odhadovala početnosť druhu na 1000 – 1500 hniezdných párov (Grzywaczewski 2006, Sikora et al. 2007), kým v rokoch 2008 – 2012 bola početnosť už len 500 – 1000 párov (Chodkiewicz et al. 2015). V Českej republike bol druh medzi rokmi 1985 – 1989 rozšírený v 68 % kvadrátov (700 – 1000 párov), ale v období 2001 – 2003 bol zaznamenaný už len v 27 % kvadrátov (250 – 500 párov) (Šťastný et al. 2006). V súčasnosti sa početnosť v Českej republike odhaduje na 130 hniezdných párov (Chrenková et al. 2017). V Rakúsku klesol počet hniezdných párov v roku 2010 na kritických 74 párov, ktoré sú sústredené v severovýchodnej časti krajiny (Ille in Dobrý 2011). V Maďarsku sa v rokoch 2000 – 2012 početnosť kuvika odhadovala na asi 1500 – 2500 hniezdných párov, no trend zmien jeho početnosti je neznámy v dôsledku nedostatku údajov (Magyar Madártani és természettudományi egyesület 2017). Najpočetnejšia populácia v strednej Európe sa nachádza na Ukrajine, odhad početnosti je 15000 – 22 000 párov (BirdLife International 2004).

Na Slovensku má kuvik obyčajný klesajúci dlhodobý trend početnosti (Pačenovský 2002). V období 1980 – 1999 bolo v krajine zaznamenaných 800 – 1000 hniezdných párov (Pačenovský 2002). Odhaduje sa, že za posledných 30 rokov (1982 – 2012) klesla veľkosť populácie kuvika obyčajného na Slovensku o 38,5 % (o 250 – 450 párov), pričom v rokoch 2009 – 2014 sa početnosť odhadovala už len na 550 hniezdných párov (Dobrý et al. 2012, Chrenková et al. 2017). Konkrétne v r. 2011 dosahoval druh najvyššie denzity na Zemplíne, ďalej v Podunajskej, okolí Bratislavy, Ponitria a v okolí Rimavskej Soboty (Dobrý & Chrenková 2012).

Cieľom tejto práce je prispieť k poznatkom o súčasnom rozšírení a počte hniezdných párov tohto druhu na území celej Rimavskej kotliny monitoringom potenciálne vhodných biotopov a hniezdisk druhu a porovnať získané dáta s údajmi získanými v roku 2011 (Dobrý & Chrenková 2012, Balázs & Gálffyová unpubl.).

Materiál a metodika

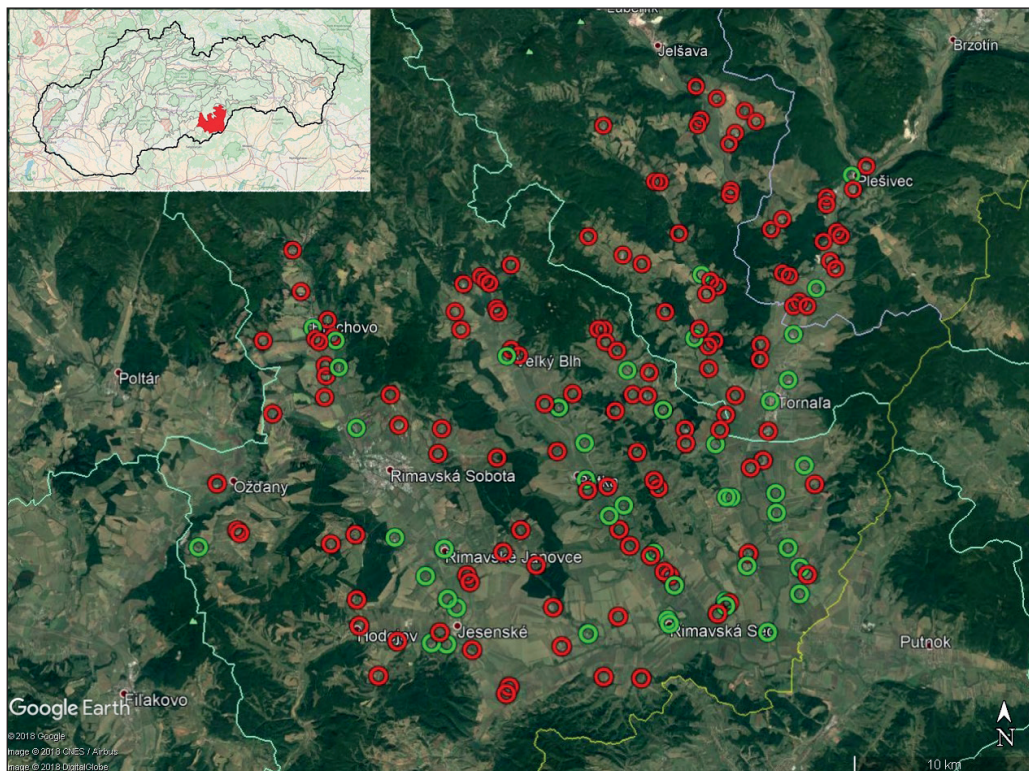
Opis územia

Výskum bol realizovaný na území orografického celku Rimavská kotlina v južnej časti stredného Slovenska v kvadrátoch DFS 7488, 7585, 7586, 7587, 7588, 7685, 7686, 7687, 7688 a 7786. Celková rozloha orografického celku, na ktorom bolo skontrolovaných 102 katastrálnych území obcí, je 823 km² (Mapový prehliadač Štátnej ochrany prírody SR). Na severe hraničí sledované územie s Revúckou vrchovinou, na východe so Slovenským krasom a Bodvianskou pahorkatinou, na juhu s Cerovou vrchovinou a na západe s Lučenskou kotlinou.

Z geomorfologického hľadiska patrí Rimavská kotlina medzi nízko položené kotliny (Lukniš & Plesník 1961). Nadmorská výška kontrolovaných lokalít je od 155 do 372 m n. m. Priemerná ročná teplota vzduchu severnej časti územia bola v období 1961 – 1990 8 – 9 °C, južnej 9 – 10 °C (Šťastný et al. 2019).

Približne 80 % územia pokrýva poľnohospodárska pôda a trvalé trávne porasty, lesy pokrývajú približne 145 km² územia, teda približne 18 %. Zvyšok predstavujú intravilány obcí, sady, záhrady a vodné plochy (Mapový prehliadač Štátnej ochrany prírody SR). Osídlenie územia je prevažne vidieckeho charakteru, vo väčšine obcí prebieha veľkochov alebo malochoch hospodárskych zvierat a nachádza sa v nich veľké množstvo stodôl, starých, rozpadajúcich sa domov a iných budov, ktoré poskytujú druhu príležitosť na hniezdenie. Obce sú zväčša situované v širokých dolinách vodných tokov a obklopuje ich poľnohospodárska pôda a trvalé trávne porasty (obr. 1). Biotop kuvika obyčajného tvorí otvorená poľnohospodárska krajina – polia, pasienky s maštaľami, hospodárskymi budovami, aj dedinský typ obývanej krajiny (Pačenovský 2002). Tento typ biotopu sa nachádza na väčšine územia Rimavskej kotliny.

Na sledovanom území bol začiatkom 80. rokov 20. storočia kuvik obyčajný hojne a rovnomerne rozšírený. Obýval vinice s domčekmi, cintoríny, parky, háje, senníky, humná, opustené

Obr. 1. Skúmané lokality a distribúcia kuvika obyčajného v Rimavskej kotline v rokoch 2015 – 2017 (zelená – druh zaznamenaný, červená – druh nezaznamenaný).

Fig. 1. Checked sites and the distribution of the Little owl in 2015 – 2017 (green – present, red – absent) in the Rimavská kotlina Basin.

budovy a kameňolomy (Salaj 1985). V roku 2011 sa na časti územia Rimavskej kotliny vykonával monitoring rozšírenia kuvika obyčajného. Bolo skontrolovaných 49 lokalít v 43 katastrálnych územiach obcí a kuvik bol zaznamenaný na 19 lokalitách (Dobrá & Chrenková 2012, Balázs & Gálffyová unpubl.).

Zber údajov

Výskum rozšírenia kuvika obyčajného bol realizovaný počas troch sezón (2015, 2016 a 2017) v období od 16. marca do 20. júla. Prítomnosť kuvikov bola zisťovaná počas večerných a nočných hodín (18:00 – 24:00) akusticky (záznam hlasových prejavov, ktoré nasvedčujú hniezdeniu) a následne provokovaním prostredníctvom prehrávania teritoriálneho volania samca pomocou MP3 prehrávača a reproduktora (Dobrá 2011, Mojžiš & Kerestúr 2013). Na vybraných lokalitách, kde nebola potvrdená

prezencia druhu počas prvej kontroly, no kvôli vhodnému biotopu bolo veľmi pravdepodobné, že sa tam druh nachádza, bola vykonaná ešte druhá doplnková kontrola (šesť lokalít; od 14. mája do 20. júla). V tomto čase bola vysoká pravdepodobnosť registrácie druhu, nakoľko zvolená doba výskumu sa vyznačovala zvýšenou aktivitou sovy, napr. kuviky lovíli potravu aj za svetla (vlastné pozorovania).

Počas sledovaného obdobia bolo celkovo vykonaných 27 návštev územia a skontrolovaných 172 lokalít v 102 katastrálnych územiach obcí. V roku 2015 bolo vykonaných šesť návštev a postupne bolo skontrolovaných 56 lokalít. V roku 2016 bolo vykonaných osem návštev, počas ktorých sa postupne skontrolovalo 29 lokalít. V roku 2017 bolo vykonaných 13 návštev a bolo postupne skontrolovaných 88 lokalít.

Ako doplnková metóda boli použité aj rozhovory so zamestnancami hospodárskych

dvorov a obyvateľmi. V jednom prípade (hospodársky dvor v obci Čerenčany, 8. apríl 2017) bola prítomnosť druhu zisťovaná aj prostredníctvom akustického monitoringu pomocou nahrávania hlasových prejavov na diktafón v nočných hodinách.

Zisťovanie prítomnosti kuvika bolo vykonávané v blízkosti poľnohospodárskych družstiev, hospodárskych dvorov a budov v obci (napríklad v okolí kostolov alebo opustených budov). V prípade zistenia zvukových prejavov alebo pozorovania dospelého alebo juvenilného jedinca sme predpokladali, že na území sa vyskytuje hniezdny pár.

Prítomnosť druhu bola na časti územia Rimavskej kotliny monitorovaná aj v roku 2011 provokovaním pomocou prehrávania teritoriálneho volania samca vo večerných a nočných hodinách (Dobrá et al. 2012, Balázs & Gálffyová unpubl.). Bolo skontrolovaných 49 lokalít, ktoré boli skontrolované aj počas tohto výskumu.

Výsledky a diskusia

Priestorová distribúcia druhu na území

Počas sledovaného obdobia bolo na území zaznamenaných spolu 45 párov kuvikov v 36 katastrálnych územiach (obr. 1). V piatich katastrálnych územiach (Číž, Rimavská Seč, Rumince, Tornaľa, Žíp) boli zaznamenané po dva páry a v katastrálnom území obce Jesenské tri páry. Zo 45 hniezdných párov zistených na študovanom území, bolo po 16 párov zaznamenaných v údoliach riek Slaná a Rimava, osem párov v doline Blhu, po dva páry v doline Turca a Valickej doline a jeden pár bol zaznamenaný aj v západnom cípe kotliny v doline Sokolieho potoka. Nadmorská výška lokalít s pozitívnymi registráciami sa pohybovala od 156 do 242 m n. m., priemerne 203,8 m n. m. Druh nebol zaznamenaný v doline rieky Muráň a v severných častiach dolín kotliny.

Priemerná vzdialenosť dvoch najbližších hniezdných párov v študovanom území bola 2171 m, pričom dva hniezdné páry boli od seba vzdialené 210 – 11 180 m.

Charakter lokalít výskytu druhu

Zo 45 zaznamenaných párov bolo v areáloch poľnohospodárskych družstiev a podobných hospodárskych budovách pozorovaných 26 párov kuvikov (57,8 %) (tab. 1). V šiestich z nich chov hospodárskych zvierat neprebíhal, ale v blízkosti areálu, v obci, sa hospodárske zvieratá chovali. Ďalších 19 párov (42,2 %), hniezdilo v zástavbách rodinných domov, kostoloch a iných budovách, napríklad v podkrovi liečebného domu Mária v Číži a v kostole v Lenartovciach, ktorý je situovaný v tesnom susedstve areálu družstva, kam zalietajú za potravou. Kuvik tu hniezdi v debničke kompresoru pre organ v zadnej časti budovy. Je však potrebné poznamenať, že charakter obcí je v regióne prevažne rurálny a v mnohých zástavbách rodinných domov prebieha malochovo hospodárskych zvierat a hydiny.

Reakcia jedincov na nahrávku a ich správanie

Zo 45 párov kuvika, ktoré boli na území zaznamenané, osem samcov (17,8 %) v siedmych obciach akusticky nereagovalo na provokovanie nahrávkou. Zaznamenané boli na základe vizuálneho pozorovania pri večerných a poobedňajších kontrolách, alebo na základe spontánnych zvukových prejavov bez predchádzajúceho provokovania nahrávkou. Pri šiestich z nich je hniezdenie isté až veľmi pravdepodobné. Na poľnohospodárskych dvoroch v obciach Hrachovo a Lenartovce počas nočnej kontroly kuviky na provokovanie nahrávkou nereagovali. V obci Hrachovo bol však zaznamenaný prelet jedinca na blízky ihličnatý strom a pracovník SBS tu kuviky pozoruje pravidelne. Podobne v obci Lenartovce bol pozorovaný prelet jedinca zo susedného kostola na listnatý strom a pracovník SBS tu zistil aj miesto, kde hniezdia a pravidelne pozoruje aj mláďatá. V obci Číž počas nočnej kontroly žiadne jedince na nahrávku nereagovali. Počas neskoršej návštevy v poobedňajších hodinách sa tu spontánne teritoriálne navzájom ozývali dva samce, pri jednom z nich sa hlasovo prejavovali aj mláďatá a podľa miestnych obyvateľov sa tam teritoriálne navzájom ozývajú „stále“. Na

Tab. 1. Katastrálne územia a charakter lokalít s pozitívnymi registráciami kuvika obyčajného v rokoch 2011 a/alebo 2015 – 2017 (P – prítomný, A – neprítomný).

Table 1. Municipalities and the character of sites with positive registration of the Little Owl in 2011 and/or 2015–2017 (P – present, A – absent).

Obec / Municipality	Charakteristika lokality / Site characteristic	2011	2015 – 2017
Abovce	družstvo bez dobytky / farm without livestock	A	P
Bátka	kostol / church	P	P
Čakov	kostol / church	P	P
Čerenčany	bývalé družstvo bez dobytky / former farm without livestock		P
Číž	liečebný dom Mária / spa building Mária		P
Číž	centrum s rodinnými domami / town centre with houses		P
Čoltovo	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	A
Dulovo	centrum s rodinnými domami / town centre with houses	P	A
Gemer	družstvo bez dobytky / farm without livestock		P
Gemerská Panica	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Gemerská Ves, Šankovce	družstvo s dobytkom / farm with livestock	A	P
Gemerské Michalovce	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Hrachovo	družstvo s dobytkom / farm with livestock	A	P
Husiná	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Chanava	družstvo bez dobytky / farm without livestock	P	P
Ivanice	kostol / church	P	A
Jesenské	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	P
Jesenské	železničná stanica / railway station	P	A
Jesenské, Barta	rodinné domy / houses		P
Jesenské, Cifra	hospodárske budovy / outbuildings		P
Jesenské, Ivanovo	rodinné domy / houses		P
Kaloša	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Kráľ	družstvo s dobytkom / farm with livestock	A	P
Lenartovce	kostol / church	P	P
Lenka	družstvo bez dobytky / farm without livestock	A	P
Levkuška	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	P
Malé Teriakovce	stará opustená budova / old abandoned building		P
Martinová	družstvo s dobytkom / farm with livestock	A	P
Nižný Blh	družstvo bez dobytky / farm without livestock		P
Nižný Skálnik	rodinné domy, železničná stanica / houses and railway station		P
Plešivec	rodinné domy / houses		P
Radnovce	kostol / church	P	A
Rakytník	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Rašice	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	A
Riečka	rodinné domy / houses		P
Rimavská Seč	centrum, kostol / town centre, church	P	P
Rimavská Seč	rodinné domy / houses		P
Rimavská Sobota, Kurinec	družstvo bez dobytky / farm without livestock		P
Rimavské Janovce	centrum, kostol / town centre, church	A	P
Rimavské Janovce, Jánošíky	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Rumince	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	P
Rumince	rodinné domy / houses		P
Stránska	družstvo s dobytkom / farm with livestock	P	P
Stránska, Vidova Vieska	hospodárske budovy / outbuildings	P	A
Štrkovec	rodinné domy / houses		P
Tornaľa, Králik	hospodárske budovy / outbuildings	P	A
Tornaľa, Šafárikovo	centrum s rodinnými domami / town centre with houses		P
Tornaľa, Šafárikovo	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Uzovská Panica	družstvo s dobytkom / farm with livestock		P
Včelince, Kerepec	hospodárske budovy / outbuildings		P
Vieska nad Blhom	kostol / church	P	A
Zádor	opustené domy / abandoned houses	P	P
Žíp	družstvo s dobytkom / farm with livestock	A	P
Žíp	rodinné domy / houses		P

poľnohospodárskom dvore v obci Kráľ kuvik na provokovanie nahrávkou počas nočnej kontroly nereagoval, no pri následnej podvečernej kontrole tu boli pozorované spolu so samcom aj samica a tri mláďatá. V obci Čerenčany, kde kuvik na provokovanie počas nočnej kontroly tiež nereagoval, boli počas akustického monitoringu

zachytené zvukové prejavy samca a samice a miestny obyvatelia ich pozorujú pravidelne. V obciach Kaloša a Riečka jedince na provokovanie nahrávkou nereagovali, no následne boli v popoludňajších hodinách pozorované pri love za svetla. V prípade týchto dvoch jedincov je hniezdenie spochybniteľné, ale vzhľadom na

to, že intenzívne lovili počas dňa v období vyvádzania mláďat a na to, že v okolí sa nachádzali vhodné hniezdiská aj loviská, považujeme ich za hniezdiace jedince.

Odhad početnosti druhu a jeho zmeny

Počas výskumu neboli skontrolované všetky lokality, kde by druh potenciálne mohol hniezdiť. Tiež nie všetky samce reagovali na nahrávku. Je pravdepodobné, že na území hniezdi ešte niekoľko ďalších párov, hlavne v údolí rieky Rimava v širokom okolí obcí Bottovo a Rimavská Sobota, v doline Blhu a v doline Turca v okolí obce Otročok. Potvrdzujú to rozhovory s miestnymi obyvateľmi a náhodné pozorovania jedincov v roku 2018 (Balázs in verb, Gálffyová pers. obs., Olekšák in verb.). Je však aj možnosť, že nie každý ozývajúci sa samec reálne aj hniezdi. Preto predpokladáme, že na území Rimavskej kotliny hniezdi 45 až 65 párov kuvikov obyčajných, teda 0,55 – 0,79 párov na 10 km², čo predstavuje jeden pár na 12,66 – 18,29 km².

Počas monitoringu časti Rimavskej kotliny v roku 2011 bola prezencia druhu potvrdená na 19 lokalitách (Balázs & Gálffyová unpubl.) a v rokoch 2015 – 2017 na 18 lokalitách (z lokalít skontrolovaných v roku 2011) (tab. 1). Došlo však k zmene distribúcie druhu na území (tab. 1). Získané údaje naznačujú, že populácia kuvika obyčajného bola na skúmanom území v tomto období stabilná.

V rokoch 2009 – 2014 bola na Slovensku priemerná populačná denzita druhu 0,36 volajúcich samcov na 10 km², avšak medzi jednotlivými skúmanými plochami sa značne líšila, pohybovala sa od 0 do 1,19 volajúcich samcov na 10 km² (Chrenková et al. 2017). Porovnateľnú denzitu ako v Rimavskej kotline mala populácia druhu v rokoch 2009 – 2010 na Podunajskej rovine, a to 0,6 obsadených teritórií na 10 km² (Dobrá 2011). Je zaujímavé, že v susednej Lučenskej kotline bola v období 2011 – 2012 denzita druhu výrazne nižšia, 0,10 – 0,14 párov/10 km² (Mojžiš & Kerestúr 2013). V ďalšom centre výskytu druhu, v CHVÚ Medzibodrožie, bola denzita kuvika v období 2000 – 2016 približne 0,9 – 1,3 párov/10 km²

(Danko et al. 2017), takmer dvojnásobok ako v Rimavskej kotline. Podľa súhrnných výsledkov monitoringu v roku 2011 dosahoval druh najvyššie denzity na Zemplíne, Podunajsku v okolí Bratislavy, Ponitří a v okolí Rimavskej Soboty (Dobrá & Chrenková 2012). Aj výsledky súčasného výskumu naznačujú, že tak ako v roku 2011 (Dobrá & Chrenková 2012), tak aj v súčasnosti je Rimavská kotlina a širšie okolie Rimavskej Soboty jedným z centier výskytu druhu na Slovensku.

Typický biotop druhu tvorí otvorená poľnohospodárska krajina – polia, pasienky s maštalami, hospodárskymi budovami, aj dedinský typ obývanej krajiny. V rokoch 1980 – 1999 boli na Slovensku pravdepodobnými hniezdiskami druhu poľnohospodárske objekty (77 %), kostoly, zámky a iné budovy (20 %) a aleje a parky (3 %) (Pačénovský 2002). V rokoch 2009 – 2016 bolo v Čechách a na Slovensku 55,7 % párov kuvikov zaznamenaných v poľnohospodárskych objektoch, 43,7 % v obytných domoch, priemyselných budovách, kostoloch a zámkoch a 0,5 % v sadoch/záhradách (Chrenková et al. 2017). Podobne aj v Rimavskej kotline bola viac ako polovica kuvikov zaznamenaná na poľnohospodárskych dvoroch a len menšia časť v zástavbách rodinných domov, kostoloch a iných budovách. V niektorých oblastiach Slovenska boli však hniezdiská druhu viazané výlučne na areály poľnohospodárskych dvorov, napríklad na Podunajskej rovine v rokoch 2009 – 2010 a v Lučenskej kotline v rokoch 2011 – 2012 (Dobrá 2011, Mojžiš & Kerestúr 2013). V susednej Lučenskej kotline bolo však ešte v rokoch 1999 – 2000 38,5 % kuvikov zaznamenaných v intravilánoch obcí a na ich okrajoch. Príčinu zmeny typu hniezdisk druhu možno podľa autorov hľadať v zanikajúcom tradičnom hospodárení v obciach a v ich blízkom okolí (Mojžiš & Kerestúr 2013). V Rimavskej kotline je tiež pravdepodobnou príčinou toho, že druh hniezdi aj v zástavbách rodinných domov a iných budovách, pretrvávajúci tradičný spôsob hospodárenia v obciach.

Z kuvikov zaznamenaných na území 17,8 % samcov akusticky nereagovalo na nahrávku. Provozkovanie prehrávaním teritoriálneho

volania samca je bežne používanou metódou výskumu početnosti a rozšírenia druhu a vo všeobecnosti sa považuje za veľmi dobrú (napr. Schröpfer 1996, Navarro et al. 2005, Dobrý 2011, Mojžiš & Kerestúr 2013). Na provokovanie v trvaní 2 min. by mali prítomné samce reagovať rovnakým volaním (Schröpfer 1996, Navarro et al. 2005). Aj v Českej republike sa však vyskytli jedince, ktoré na nahrávku nereagovali, aj keď boli na lokalite dokázateľne prítomné, autori však nešpecifikujú počet takýchto jedincov (Schröpfer 1996). Kuviky dokážu rozlíšiť teritoriálne volanie samca zo susedného teritória, na jeho volanie z obvyklého miesta reagujú menej, ako na volanie cudzieho samca, alebo susedného samca volajúceho z neobvyklého miesta (Hardouin et al. 2006). V našom prípade sme používali nahrávku volania jedinca pochádzajúcu pravdepodobne z Českej republiky. Samce na ňu mali reagovať intenzívne, čo sa však nestalo, a vysvetlenie príčin tohoto javu si ešte bude vyžadovať ďalší výskum. Kvôli vysokému počtu samcov nereagujúcich akusticky na nahrávku by však pri budúcich monitoringoch druhu bolo vhodné skombinovať túto metódu s dennými kontrolami potenciálnych lokalít, aby nedošlo k podhodnoteniu početnosti druhu, podobne, ako uvádzajú aj Mojžiš & Kerestúr (2013).

V období 1982 až 2012 veľkosť populácie kuvika na Slovensku klesla o približne 38,5 % (Dobrý et al. 2012, Chrenková et al. 2017). Významný pokles početnosti populácie o 63 – 69 % bol zaznamenaný aj v susednej Lučenskej kotline (Mojžiš & Kerestúr 2013) a početnosť druhu klesla aj v južnej časti Ipeľskej kotliny (Václav 2016). Naše výsledky naznačujú, že populácia druhu v Rimavskej kotline bola v období 2011 – 2017 stabilná. Podobne stabilný trend má populácia druhu aj v CHVÚ Medzibodrožie (Danko et al. 2017).

Pokles populácie druhu, ktorý bol zaznamenaný v okolitých krajinách (Šťastný et al. 2006, Sikora et al. 2007, Ille in Dobrý 2011, Chrenková et al. 2017), na Slovensku (Dobrý et al. 2012, Chrenková et al. 2017) a v niektorých regiónoch Slovenska (Mojžiš & Kerestúr 2013, Václav 2016), sa počas sledovaného obdobia na

územi Rimavskej kotliny neprejavil. Za hlavnú príčinu dlhodobého poklesu početnosti kuvika v strednej Európe sa považujú dramatické zmeny v poľnohospodárskej krajine, ktoré spôsobili stratu lovisk (van Nieuwenhuysse et al. 2008, Šálek & Schröpfer 2008, Chrenková et al. 2017). K zníženiu početnosti môže prispievať aj strata hniezdnych príležitostí, strety s dopravnými prostriedkami, suché zimy a predácia (Pačenovský 2002). Pravdepodobnou príčinou poklesu početnosti druhu v Lučenskej kotline je ukončenie chovu hospodárskych zvierat a pasienia a tým zánik potravného biotopu, aj keď to nevysvetľuje úbytok druhu zo všetkých lokalít (Mojžiš & Kerestúr 2013). Charakter krajiny v Rimavskej kotline je stále prevažne vidiecky, vo väčšine obcí regiónu prebieha chov hospodárskych zvierat nielen na poľnohospodárskych dvoroch, ale aj roztrúsené na väčších dvoroch v zástavbách rodinných domov a v okrajových častiach obcí. V obciach sa nachádza veľké množstvo stodôl, starých, rozpadajúcich sa domov a iných budov, ktoré poskytujú druhu príležitosť na hniezdenie. Kuvikom tu môže tiež prospievať fakt, že na mnohých lokalitách, kde v minulosti chov hospodárskych zvierat neprebíhal, sa v poslednom desaťročí chov či už hovädzieho dobytká alebo oviec rozbehol a mnohé lúky v blízkosti obcí sa opäť využívajú ako pasienky. Najdôležitejšími loviskami druhu sú trávne porasty, hlavne pasienky, s riedkou a nízkou vegetáciou, ktoré umožňujú loviť koristiť žijúcu na zemi (Šálek & Lövy 2012). V strednej Európe, ale hlavne na Slovensku, je výskyt kuvika pravdepodobne limitovaný prítomnosťou vhodných hniezdisk (Šálek et al. 2016). Práve kombinácia prítomnosti vhodných lovisk v podobe pasienkov a iných nízkotravných biotopov s dostatkom potravného ponuky, ku ktorej prispieva chov hospodárskych zvierat, a hniezdisk v prístupných budovách pravdepodobne podmienila, že populácia kuvika v Rimavskej kotline bola počas sledovaného obdobia stabilná. Pre zistenie dlhodobého trendu početnosti druhu na území však bude potrebný monitoring druhu aj v nasledujúcich rokoch.

PodĎakovanie

Ďakujem Csabovi Balázsovi za spoluprácu v roku 2011 a poskytnutie údajov a Soni Nuhličkovej, Benjaminovi Jarčuškovi a anonymnému recenzentovi za cenné rady a pripomienky k rukopisu.

Literatúra

- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. — BirdLife International Cambridge. Dostupné na <http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/Species/BirdsInEuropeII/BiE2004Sp2287.pdf> (12. 3. 2017).
- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2019: *Athene noctua* (Species factsheet). — BirdLife International Cambridge. Dostupné na <http://www.birdlife.org> (20. 1. 2019).
- DANKO Š., BALLA M. & REPEL M. (eds.) 2017: Vtáctvo slovenskej časti Medzibrodžia. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- DOBŘÝ M. 2011: The abundance of the little owl (*Athene noctua*) in Podunajská rovina lowland in 2009 and 2010. — Slovak Raptor Journal 5: 121–126.
- DOBŘÝ M. 2015: Biology, ecology and the population dynamics of the Little Owl (*Athene noctua*) in Slovak conditions. Rigorózná práca. — Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Prírodovedecká fakulta, Košice.
- DOBŘÝ M. & CHRENKOVÁ M. 2012: Správy pracovných skupín za rok 2011 – Kuvik obyčajný (*Athene noctua*). — Dravce a sovy 8 (1): 14–15.
- DOBŘÝ M., CHRENKOVÁ M. & ŠÁLEK M. 2012: K stavu populácie, trendom a metóde zisťovania prezencie kuvika obyčajného (*Athene noctua*) na Slovensku. — Pp. 15–16. In: KROPIL R. & LEŠO P. (eds.): Aplikovaná ornitológia 2012. TU vo Zvolene, Zvolen.
- GRZYWACZEWSKI G. 2006: Stan populacji pójdzki *Athene noctua* w Polsce. — Notatki Ornitologiczne 47: 147–158.
- HARDOUIN L. A., TABEL P. & BRETAGNOLLE V. 2006: Neighbour-stranger discrimination in the little owl, *Athene noctua*. — Animal Behaviour 77: 105–112.
- HOLT, W., BERKLEY, R., DEPPE, C., ENRÍQUEZ ROCHA, P., PETERSEN, J.L., RANGEL SALAZAR J. L., SEGARS K. P., WOOD K. L., KIRWAN G. M. & CHRISTIE D. A. 2014: Little Owl (*Athene noctua*). — In: DEL HOYO J., ELLIOTT A., SARGATAL J., CHRISTIE D. A. & DE JUANA E. (eds.): Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona. Dostupné na <https://www.birds.com/node/55092> (20. 12. 2014).
- CHODKIEWICZ T., KUCZYNSKI L., SIKORA A., CHYLARECKI P., NEUBAUER G. & LAWICKI T. 2015: Ocena liczebności populacji ptaków legowych w Polsce w latach 2008–2012. — Ornithologica 56: 149–189.
- CHRENKOVÁ M., DOBŘÝ M. & ŠÁLEK M. 2017: Further evidence of large-scale population decline and range contraction of the little owl *Athene noctua* in central Europe. — Folia Zoologica 66: 106–116.
- ILLE R. 1996: Zur Biologie und Ökologie zweier Steinkauzpopulationen in Österreich. — Abhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Österreich 129: 17–31.
- ILLE R. & GRINSCHGL F. 2001: Little Owl (*Athene noctua*) in Austria. Habitat characteristics and population density. — Ciconia 25: 129–140.
- LORGE P. 2006: Gehört der Steinkauz *Athene noctua* in Luxemburg bald zum alten Eisen? — Regulus Wissenschaftliche Berichte 21: 54–58.
- LUKNIŠ M. & PLESNÍK P. 1961: Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska. — Osveta, Martin.
- MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET 2017: Magyarország madarai: Kuvik. — Dostupné na <http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-athnoc> (10. 3. 2017).
- MOJŽIŠ M. & KERESTÚR D. 2013: Pokles početnosti kuvika obyčajného (*Athene noctua*) v Lučenskej kotline (južné Slovensko). — Tichodroma 25: 37–44.
- NAVARRO J., MINGUEZ E., GARCIA D., VILLACORTA C., BOTELLA F., SANCHES-ZAPATA J. A., CARRETE M. & GIMENEZ A. 2005: Differential effectiveness of playbacks for Little Owls (*Athene noctua*) surveys before and after sunset. — Journal of Raptor Research 39 (4): 457–461.
- PAČENOVSKÝ, S. 2002: Kuvik obyčajný/Kuvik plačlivý (*Athene noctua*). — Pp. 367–369. In: DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRISTÍN A. (eds.): Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- SALAJ J. 1985: Vtáctvo Rimavskej kotliny. — Osveta, Martin.
- SIKORA A., ROHD Z., GROMADZK, M., NEUBAUER G. & CHYLARECKI P. 2007: Atlas rozmieszczenia ptaków legowych Polski 1985–2004. — Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- SCHRÖPFER L. 1996: Sýček obecný (*Athene noctua*) v České republice – početnost a rozšírení v letech 1993–1995. — Buteo 8: 23–38.
- ŠÁLEK M., CHRENKOVÁ M., DOBŘÝ M., KIPSON M., GRILL S. & VÁCLAV R. 2016: Scale-dependent habitat associations of a rapidly declining farmland predator, the

- Little Owl *Athene noctua*, in contrasting agricultural landscapes. — *Agriculture, Ecosystems and Environment* 224: 56–66.
- ŠÁLEK M. & LÖVY M. 2012: Spatial ecology and habitat selection of Little Owl *Athene noctua* during the breeding season in Central European farmland. — *Bird Conservation International* 22: 328 – 338.
- ŠÁLEK M. & SCHRÖPFER L. 2008: Recent decline in the little owl (*Athene noctua*) in the Czech Republic. — *Polish Journal of Ecology* 56: 527–534.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. — Aventinum, Praha.
- ŠŤASTNÝ P., NIEPLOVÁ E. & MELO M. 2019: Priemerná ročná teplota vzduchu. Atlas krajiny SR [online]. — SAŽP, Banská Bystrica. Dostupné na <http://geo.enviroportal.sk/atlasst/> (23. 1. 2019).
- THORUP K., SUNDE P., JACOBSEN L. B. & RAHBEK C. 2010: Breeding season food limitation drives population decline of little owl *Athene noctua* in Denmark. — *Ibis* 152: 803–814.
- TUCKER G. M. & HEATH M. F. 1994: *Birds in Europe: their conservation status*. — BirdLife International, Cambridge.
- VÁCLAV R. 2016: Owl breeding survey in the lower part of the Ipeľ River basin (S Slovakia), 2010–2016. — *Tichodroma* 28: 48–16.
- VAN NIEUWENHUYSE D., GÉNOT J. C. & JOHNSON D. H. 2008: *The Little Owl: conservation, ecology and behaviour of Athene noctua*. — Cambridge University Press, Cambridge.

Došlo: 2. 11. 2018
Prijaté: 2. 2. 2019
Online: 28. 2. 2019